

18.6.2020

Vahinko- ja henkivakuutus

Finanssivalvonnan huomioita compliance-toiminnon järjestämisestä

Compliance-toiminto eli säännösten ja sisäisten toimintaperiaatteiden noudattamisen varmistamisesta vastaava toiminto on yksi neljästä vakuutusyhtiön hallintojärjestelmän keskeiseksi toiminnoksi määritellystä toiminnosta.

Vahva, riippumaton ja oikein resursoitu compliance-toiminto on niin yhtiöiden kuin valvojankin yhteinen etu. Toimiessaan tarkoituksensa mukaisesti compliance-toiminto on omiaan varmistamaan ja vahvistamaan vastuullista ja luotettavaa toimintaympäristöä niin yhtiöiden johdolle, työntekijöille kuin asiakaskunnalle.

Finanssivalvonta kehottaa yhtiöitä kiinnittämään erityistä huomiota seuraaviin jatkuvassa valvonnassa sekä vuonna 2019 toteutetussa teema-arviossa esille nousseisiin asioihin:

- Compliance-toiminnon tulee olla tehtävän asianmukaiseksi hoitamiseksi riittävästi resursoitu. Myös kattava tiedonsaanti sekä osallistaminen on varmistettava.
- Soveltaessaan suhteellisuusperiaatetta yhtiön tulee dokumentoida oman ratkaisunsa perustelut compliance-toiminnon järjestämiselle ja tarkastella niitä säännöllisesti uudelleen. Yhtiön toiminnan laajentuessa tai monimutkaistuessa on compliance-toimintoa aina vastaavasti vahvistettava niin määrällisesti kuin laadullisestikin.
- Jos compliance-tehtäviä hoitava henkilö osallistuu myös valvomansa liiketoiminnan tehtäviin, yhtiöllä tulee olla riittävät ja selkeät sisäiset prosessit ja menettelytavat mahdollisten eturistiriitojen välttämiseksi.
- Compliance-tehtäviä hoitavan henkilön ajankäytön jakaantuminen compliance-toiminnan ja muiden mahdollisten tehtävien kesken tulee nimenomaisesti määritellä ja resurssien riittävyys compliance-tehtävien hoitoon aina varmistaa.
- Yhtiöiden tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että laaditut valvontasuunnitelmat ovat toteuttamiskelpoisia ja realistisia ottaen huomioon sääntely- ja toimintakentän muutokset.
- Compliance-toiminnon tulee seurata ja tarkastella esimerkiksi yhtiön strategian työstöä ja merkittäviä hankkeita jo valmisteluvaiheessa ennen päätöksentekoa. Compliance-toiminnon näkemykset sekä perustelut niistä poikkeavalle päätökselle tulee aina dokumentoida selkeästi.

Finanssivalvonta ottaa havainnot huomioon osana jatkuvaa valvontaa.

18.6.2020

Vahinko- ja henkivakuutus

Compliance-toiminnon teema-arvio

Finanssivalvonta arvioi ja valvoo vakuutusyhtiöiden compliance-toimintaa osana jatkuvaa valvontaa. Vuonna 2019 aloitettiin vahinko- ja henkivakuutusyhtiölle lisäksi teema-arvio ja työeläkeyhtiöihin compliance-toiminnon tarkastukset. Finanssivalvonta keräsi joulukuussa 2019 tehdyssä teema-arviossa valvottavilta tietoa compliance-toiminnon järjestämisestä ja resursseista. Kyselyyn vastasivat kaikki 49 valvottavaa vahinko- ja henkivakuutusyhtiötä mukaan lukien 5 vakuutusyhtiöryhmää. Työeläkeyhtiöiden compliance-toiminnon tarkastukset on toistaiseksi keskeytetty korona-tilanteen vuoksi.

Teema-arvion ensisijaisena tavoitteena oli arvioida vahinko- ja henkivakuutusyhtiöiden compliance-toiminnon toteuttamistapaa sekä compliance-toimintaa käytännössä. Keskeisinä osa-alueina arvioitiin muun muassa toiminnon organisointia, resursointia sekä säännönmukaisia raportointiprosesseja. Teema-arvion lisäksi Finanssivalvonta on jatkuvassa valvonnassa pyrkinyt tunnistamaan seikkoja, jotka vakuutusyhtiöiden toiminnassa voisivat muodostaa riskin compliance-toiminnon tehokkaalle, objektiiviselle ja riippumattomalle toiminnalle.

Finanssivalvonta havaitsi arviossaan, että suurin osa

- yhtiöistä on asianmukaisesti nimennyt compliance-toiminnosta vastaavan henkilön sekä tämän varahenkilön,
- yhtiöistä on asianmukaisesti nimennyt ulkoistustilanteissa ulkoistuksesta vastaavan henkilön,
- yhtiöistä on laatinut toimintoa koskevat toimintaperiaatteet,
- yhtiöistä on laatinut ajantasaisen valvontasuunnitelman riskiarvion perusteella
- yhtiöiden hallituksista on arvioinut toimintaperiaatteiden ajantasaisuutta ja compliance-toiminnan tehokkuutta viimeisen vuoden aikana,
- yhtiöiden compliance-toiminnoista osallistuu yhtiöiden sisäisten ohjeiden laatimiseen, tuotehallintaprosessiin, ja toiminnolla on rooli rahanpesun estämisen prosesseissa,
- yhtiöiden compliance-toiminnoista on viimeisen vuoden aikana kouluttanut henkilökuntaa säännösten noudattamiseen liittyvissä kysymyksissä,
- yhtiöistä on laatinut toimintatavan lainsäädäntömuutoksien seurantaa varten.

Finanssivalvonnan teema-arviokysely kuitenkin vahvasti jatkuvassa valvonnassa muodostunutta käsitystä siitä, että seuraavissa compliance-toiminnon järjestämisen käytännöissä on vielä puutteellisuksia, jotka saattavat haitata yhtiön sisäisen valvonnan tehokasta toteutumista:

- compliance-toiminnolle varatut resurssit niin laadullisesti kuin määrällisesti eivät aina ole riittäviä ottaen huomioon yhtiöiden liiketoiminnan laajuus ja monimutkaisuus, eikä niiden riittävyttä arvioida säännöllisesti,
- valvontasuunnitelmat ovat usein epärealistisia, eivät ota riittäväällä tavalla huomioon muuttuvia olosuhteita ja jäävät pääosin toteuttamatta,
- ryhmä- ja yhtiötason compliance-toimintojen väliset vastuunjaot ja raportointisuhteet eivät ole aina selkeät,
- compliance-toiminnon riippumattomuutta ei ole aina tehokkaasti varmistettu eikä eturistiriitoja aina tarkasteltu kriittisesti erityisesti toiminnon ollessa yhdistettynä muihin toimintoihin.

18.6.2020

Vahinko- ja henkivakuutus

Compliance-toiminnon järjestäminen

Henki- ja vahinkovakuutusyhtiö voi järjestää compliance-toimintonsa oman liiketoimintansa laatuun ja laajuuteen nähden soveltuvalla tavalla suhteellisuusperiaate huomioon ottaen. Compliance-toiminnon tehtävät on mahdollista yhdistää muihin toimintoihin tai sen tehtävät voi tarvittaessa ulkoistaa.

Toiminnan kasvaessa tai monimutkaistuessa on compliance-toimintoa aina vastaavasti vahvistettava niin määrällisesti kuin laadullisestikin.

Finanssivalvonta muistuttaa yhtiöitä siitä, että erityisesti soveltaessaan suhteellisuusperiaatetta yhtiöiden tulisi dokumentoida oman ratkaisunsa perustelut compliance-toiminnon järjestämiselle ja tarkastella niitä säännöllisesti uudelleen.

Finanssivalvonta katsoo, että compliance officerin päätoimisuus parantaa edellytyksiä tehokkaan compliance-toiminnan harjoittamiseen. Tehtävät on yhdistetty usein lakiasioiden johtajan tehtävän, tietosuojavastaavan tehtävän tai muun riskienhallintaan liittyvän tehtävän kanssa. Silloin kun compliance officerille on osoitettu yhtiössä myös muita tehtäviä tai vastuita, on keskeistä, että ajankäytön jakaantuminen compliance-toiminnan ja muiden tehtävien kesken on nimenomaisesti määritelty. Compliance officerille on aina varattava riittävästi aikaa hoitaa tätä toimintaa. Compliance-toiminnan ja liiketoiminnan tehtävien yhdistäminen ei saa myöskään vaarantaa compliance-toiminnon riippumattomuutta.

Yhtiö voi ulkoistaa compliance-toiminnon kokonaan tai osittain. Toiminnon ulkoistaminen asettaa korkeat vaatimukset niin palveluntarjoajalle kuin ulkoistavalle yhtiöllekin. Toiminnon asianmukainen järjestäminen yleensä edellyttää, että compliance-toiminto tuntee hyvin yhtiön ja sen toimintatavat sekä on varsin tiiviisti mukana yhtiön päivittäisessä toiminnassa. Yhtiöllä on itsellään oltava ulkoistetun toiminnan valvonnasta ja seurannasta vastaava henkilö. Yhtiön on myös pyrittävä turvaamaan riittävä osaamisen säilyminen, jotta ulkoistettu tehtävä voidaan kohtuullisessa ajassa ottaa takaisin yhtiön hoidettavaksi tai siirtää toiselle palveluntarjoajalle.

Vakuutusyhtiö ei voi ulkoistaa itsellään olevaa vastuuta, vaikka yhtiö olisi ulkoistanut osan tehtäviensä hoidosta.

Finanssivalvonta muistuttaa yhtiöitä siitä, että ulkoistamisen edellytyksiä tulee arvioida, selkeät tehtävänjaot ja vastuut sopia sekä raportointisuhteet määritellä asianmukaisesti myös ulkoistettaessa compliance-toimintoa tai sille kuuluvia tehtäviä yhtiöryhmän sisällä. Ryhmään kuuluvalla yhtiöllä on aina itsenäinen vastuu vakuutusyhtiölain ja vakuutusalan sääntelyn noudattamisesta sekä sen valvonnasta.

Compliance-toiminta ei ole yhtiössä yksin toiminnosta vastaavan henkilön tai toiminnon asia. Toimiakseen tehokkaasti compliance-toiminnassa on aina oltava mukana riittävä määrä henkilöitä ottaen huomioon esimerkiksi yhtiön liiketoiminnan laatu ja laajuus. Teema-arviossa selvisi, että compliance-toimintoa hoitavien henkilöiden määrä on yhtiöissä vielä varsin pieni, keskimäärin 1-2 henkilöä riippumatta yhtiön koosta tai toimipaikkojen lukumäärästä. Joillakin yhtiöillä on kuitenkin laajempia compliance-verkostoja.

18.6.2020

Vahinko- ja henkivakuutus

Suosittelavaa on, että compliance-toiminnassa on mukana edustus kaikista yhtiön keskeisistä liiketoiminta-alueista, ja heidän tehtävänsä ja vastuunsa määritellään selkeästi. Olisi myös suositeltavaa, että compliance-toiminta otetaan osaksi kunkin henkilön kirjallista toimenkuvaa siten, että se sopii luontevasti yhteen henkilön muiden tehtävien kanssa.

Compliance-toiminnon on oltava riippumaton

Compliance-toiminnon tulee aina olla tehtävässään riippumaton. Toiminnon on oltava vapaa sellaisista vaikutteista, jotka voivat vaarantaa toiminnon kyvyn hoitaa tehtäviään objektiivisesti, rehellisesti ja riippumattomasti yhtiön muuhun liiketoimintaan ja toimivaan johtoon nähden. Riippumattomuuden kannalta parhaassa tapauksessa compliance-toiminnossa mukana olevat henkilöt eivät hoida tehtäviä, joita toiminnossa valvotaan. Finanssivalvonta katsoo, että muiden kuin sääntelyn mukaisten tehtävien yhdistäminen valvontatehtävään saattaa vaarantaa tehtävän hoitamisen objektiivisella ja rehellisellä tavalla.

Jos yhtiö on päätenyt siihen, että compliance-tehtäviä hoitava henkilö osallistuu myös valvomansa liiketoiminnan tehtäviin, Finanssivalvonta muistuttaa, että yhtiöillä on oltava riittävä ja selkeät sisäiset prosessit ja menettelytavat mahdollisten eturistiriitojen välttämiseksi. Yhtiön tulee aktiivisesti tunnistaa ja dokumentoida mahdollisia eturistiriitoja tai vaarallisia työyhdistelmiä, jotka aiheutuvat valvontatoiminnoille osoitetuista muista kuin sääntelyn mukaisista tehtävistä.

Compliance-toiminnosta vastaavan henkilön ja toimintaa hoitavien henkilöiden palkan ja tulospalkkioiden määräytymistavat eivät saa vaarantaa toiminnan objektiivisuutta ja itsenäisyyttä. Palkan ja palkkioiden tulee olla riippumattomia niiden toimintojen suorittamisesta, joita compliance-toiminnassa valvotaan. Onkin luontevaa, että compliance-toimintaa hoitavien henkilöiden palkka on pääasiassa kiinteä.

Teema-arviossa havaittiin, että vain muutaman yhtiön compliance-toiminnolla on oma budjettinsa. Riittävä, compliance-toiminnolle osoitettu oma budjetti on suositeltava tapa tukea toiminnon riippumattomuutta ja tehokasta toimintaa yhtiössä. Compliance-toimintaan osallistuvien henkilöiden on tarpeen pitää itsensä aktiivisesti ajan tasalla riittävällä koulutuksella. Lisäksi toiminnassa voi olla tarvetta ulkopuolisille selvityksille tai lausunnoille, joiden hankkimismahdollisuuksiin valvotun toiminnon ei tule voida vaikuttaa esimerkiksi rahoituksen kautta.

Compliance-valvonta ja raportointi

Compliance-toiminto avustaa yhtiön hallitusta säännösten ja omien toimintaohjeiden noudattamattomuuteen liittyvien riskien hallinnassa. Kaikki teema-arviossa tarkastellut yhtiöt olivatkin määritelleet menettelytavat näiden compliance-riskien arvioimiseen omissa compliance-toimintaa koskevissa toimintaperiaatteissaan ja laatineet riskiarviointiin perustuvat valvontasuunnitelmat. Yhtiöiden valvontasuunnitelmat kattavat pääosin yhtiöiden keskeiset liiketoiminta-alueet ja niitä arvioidaan ja päivitetään pääosin säännöllisesti.

18.6.2020

Vahinko- ja henkivakuutus

Teema-arvion tulokset vahvistivat Finanssivalvonnan käsitystä kuitenkin siitä, että yhtiöiden valvontasuunnitelmat eivät aina ole realistisia. Saaduista vastauksista ilmeni, että vain noin kolmasosa valvottavien valvontasuunnitelmista toteutui suunnitelman mukaisesti. Syinä tähän mainittiin usein olosuhteiden nopeat muutokset, lainsäädännön lisääntyminen ja henkilökunnan vaihtuvuus tai muu resurssien riittämättömyys.

Finanssivalvonta kehottaa yhtiöitä kiinnittämään jatkossa erityistä huomiota siihen, että laaditut valvontasuunnitelmat voidaan käytännössä toteuttaa ja että suunnitelmissa huomioidaan paremmin sääntely- ja toimintakentän muutokset.

Myös valvontasuunnitelman kattavuutta ja compliance-toiminnon resursoinnin riittävyttä tulee arvioida säännönmukaisesti. Compliance-toiminnon tulee elää mukana muutoksessa.

Compliance-toiminnon tehtävänä on raportoida toiminnastaan ja tekemistään havainnoista yhtiön johdolle. Raportointi on toteutettava yhtiössä sovittujen sisäisten raportointikanavien ja aikataulujen mukaisesti sekä tarvittaessa myös muulloin kuin ennalta sovitussa aikataulussa.

Yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan on aina varmistettava, että toiminnolla on aito mahdollisuus saattaa havaintonsa niiden tietoon riittävän aikaisessa vaiheessa.

Compliance-toiminnon on seurattava ja tarkasteltava esimerkiksi yhtiön strategian työstöä ja merkittäviä hankkeita jo valmisteluvaiheessa ennen päätösten tekemistä. Compliance-toiminnon näkemykset sekä perustelut niistä poikkeavalle päätökselle tulee olla selkeästi dokumentoitu. Finanssivalvonnan jatkuvan valvonnan havaintojen mukaan compliance-toiminto otetaan mukaan varmistamaan hankkeiden säännösten mukaisuutta kuitenkin usein vasta valvojan kehotuksesta jälkijättöisesti.

Finanssivalvonta kehottaa yhtiöiden johtoa ja compliance-toimintoa tiiviiseen, jatkuvaan vuoropuheluun.